

Asia: VN/35745/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle opintoetuuslaiksi ja eräksi muiksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Esityksen yleiset tavoitteet

Opiskelijakunta ROTKO näkee, että esityksen yleiset tavoitteet ovat lähtökohtaisesti hyviä, mutta suhteessa uudistuksen kustannusneutraaliuteen ristiriitaisia. Ensisijaisesti täysipäiväisen opiskelun mahdollistaminen, opiskeluaikaisen toimeentulon turvaaminen, opintotuen kannustinelementtien vahvistaminen, opintojen tavoiteajassa läpäisyn tukeminen, kaikkein heikoimmassa asemassa olevien opiskelijoiden aseman vahvistaminen, alaikäisten velkaantumisen vähentäminen ja perheellisten opiskelijoiden aseman turvaaminen ovat kiitettäviä tavoitteita opiskelijoiden aseman parantamiseksi. Emme kuitenkaan näe, että esityksen sisältö yhdistettynä vaatimukseen kustannusneutraalista uudistuksesta tukee esityksen yleisiä tavoitteita. Kustannusneutraalilla toteutuksella uudistuksen on vaikeaa nähdä tosiasiallisesti turvaavan opintojen aikaista toimeentuloa mahdollistaen täysipäiväistä opiskelua saati vahvistavan kaikista heikoimmassa asemassa olevien opiskelijoiden asemaa.

2. Opintorahan, asumislisän ja opintolainan valtioneuvoston myöntäminen ja määrät

Esityksessä ei ole muutoksia korkeakouluopiskelijoiden opintorahaan, asumislisään tai opintolainan valtioneuvoston määriin. Opiskelijakunta ROTKO näkee, että nykyiset tasot opintorahassa ja asumislisässä ovat riittämättömiä opiskelijan toimeentulon takaamiseksi. Lisäksi opintotuen lainapainotteisuuden myötä kouluttautumisen kustannuksia siirretään suoraan opiskelijalle itselleen. Monelle opiskelijalle opintolainaa on välttämättömyys kattamaan arjen kustannuksia. Näin ollen moni opiskelija joutuu valmistumaan velkaantuneena tahtomattaan. Opintotuen valtioneuvoston määräämistä ei pidä lähteä korottamaan nykyisestä 850 euron ja 1000 euron kuukausimääristä. Opintotuen asumislisä tulee sitoa kansaneläkeindeksiin opintorahan mukaisesti. Lisäksi opintotuen asumislisän asuinpaikkasidonnaisia hyväksyttäviä enimmäisasumismenoja tulee korottaa.

3. Opintotukeen oikeuttavat opinnot ja tukiaika muissa kuin korkeakouluopinnoissa

Ei lausuttavaa.

4. Opintotukeen oikeuttavat opinnot ja tukiaika korkeakouluopinnoissa

Opiskelijakunta ROTKO näkee, että opintotukikuukausien määrää olisi perustellusti syytä korottaa nykyisestä. Korotus tulisi tehdä niin kaikkia korkeakouluopintoja koskevien opintotukikuukausien kuin myös tutkintokohtaisten tukikuukausien sekä harkinnanvaraisten lisätukikuukausien osalta. Kaikkiin korkeakouluopintoihin käytettävissä olevien opintotukikuukausien lukumäärä tulisi nostaa takaisin ennen 2017 vuoden muutosta olevalle tasolle, minkä myötä opiskelijalla olisi käytettävissään yhteensä 64 tukikuukautta kaikkiin korkeakouluopintoihin.

Muutoksen tarve on korostunut erityisesti opiskelijoiden asumislisälle siirtämisen jälkeen, minkä myötä opiskelijoiden kesäaikaisen asumisen tuki on sidottu opintojen suorittamiseen ja opintotuen nostamiseen myös kesäkuukausina. Toinen merkittävä muutos on toimeentulotuen muutokset, minkä seurauksena perusosan alentamisen ehdot ovat kiristyneet.

Opiskelijakunta ROTKO näkee perusteltuna, että jatkossa opintotuen enimmäistukiaikaa olisi mahdollista pidentää myös tavoitteellisen kilpaurheilun, ulkomailla opiskelun tai koulutusalan vaihdon sairauden, vamman tai muun painavan syyn vuoksi nykyisen opintotukilain mukaisten syiden lisäksi. Esityksestä ei kuitenkaan käy ilmi se, millaisia painavia syitä koulutusalan vaihdon suhteen voitaisiin pitää hyväksyttävänä. Jotta laki olisi mahdollisimman selkeä ja yksitulkintainen, olisi painavat syyt syytä kirjata auki. Aiemmin opiskellun alan sopimattomuus tulisi nähdä myös riittävän painavana syynä.

5. Huoltajakorotus

Opiskelijakunta ROTKO näkee esitetyn huoltajakorotuksen muutoksen perusteltuna. Nykyisen huoltajakorotuksen lisäksi maksettava 30 euroa kuukaudessa kutakin muuta lasta kohden on oikea suunta, vaikka kyseinen summa on pieni suhteessa lapsen huoltamisen kuluihin suhteutettuna. Tämä on kuitenkin oikea askel niiden opiskelijoiden tukemisen parantamisessa, keillä on alaikäisiä lapsia huollettavana.

6. Oppivelvollisen erityinen asumislisä ja koulumatkatuki

Ei lausuttavaa.

7. Opintolainan myöntäminen ja valtioneuvoston korkotukiaavustuksen vähennettävästä korkotukikausien määrästä

Opiskelijakunta ROTKO näkee lähtökohtaisesti perusteltuna esityksen opintolainan korkojen pääomituksen pidentämisestä yhdellä puolivuotiskaudella, sillä pidennys mahdollistaa opintojen loppusuoralla olevalle opiskelijalle paremman mahdollisuuden opintolainan lyhentämiseen ja sen korkojen maksamiseen valmistautumiselle. Muutos on merkittävä etenkin niiden opiskelijoiden kohdalla, jotka edistävät yhä opintojaan, mutta eivät voi enää nostaa opintolainaa. Ilmaiseimme kuitenkin huolestumme siitä, mitä vaikutuksia muutoksella saattaa olla yhdistettynä esitykseen korkotukiaavustuksen vähennettävästä korkotukikausien määrästä.

8. Luottolaitoksen velvollisuudet ja opintolainan takaisinmaksun vaatiminen

Opiskelijakunta ROTKO pitää hyvänä esityksen opintolainansaajan oikeuksien turvaamiseen liittyvää sääntelyä. Luottolaitoksen velvollisuutta ilmoittaa velalliselle korkojen ja takaisinmaksun alkamisesta vähintään kuukautta ennen korkojen pääomittamisen päättymistä sekä velvollisuutta

korkoavustuksen hakemiseen ohjeistamisesta voidaan pitää paremmat valmiudet opintolainan takaisinmaksun valmistautumiseen antavana.

Myös esitys siitä, kuinka luotonantaja voisi vaatia opintolainansaajalta lainan takaisinmaksua kokonaisuudessaan vasta kun lyhennyksen tai koron suorittamisen laiminlyönnistä olisi kulunut vähintään kuusi kuukautta ja laiminlyöty maksu olisi suuruudeltaan yli 100 euroa, eikä luottolaitos voisi vaatia lainan takaisinmaksua tilanteissa joissa lainan korkoja edelleen pääomitetään tai velallinen on saanut korkoavustusta, on erittäin kiitettävä. Opintolainaa ottaneen aseman parantaminen ja luotonantajien kannustaminen neuvottelemaan takaisinmaksusta velallisen kanssa ovat oikea suunta opintolainan kehittämisessä.

9. Korkoavustus

Opiskelijakunta ROTKO pitää harmillisena sitä, ettei korkoavustuksen tulo rajoja ole aikomus korottaa uudistuksen yhteydessä. Kasvaneen lainapainotteisuuden ja valtiontakauksen myötä voi pitää todennäköisenä sitä, että opintolainamäärät tulevat kasvamaan. Suurempi opintolaina tarkoittaa myös suurempia korkoja, mikä on omiaan haastamaan etenkin yhä useampia sellaisia opiskelijoita, joiden tulot ylittävät korkoavustuksen tulo rajan.

Emme pidä hyvänä esitystä korkoavustukseen oikeuttavien puolivuotisten korkokausien vähentämisestä viidestä neljään. Korkotukiajan lyhentäminen kahdesta ja puolesta vuodesta kahteen vuoteen on omiaan lisäämään taloudellisia haasteita niille opiskelijoille, jotka korkoavustusta tarvitsevat.

10. Opintolainahyvitys

Opiskelijakunta ROTKO ei näe hyvänä esitettyä kaksiportaista opintolainahyvitysmallia. Kyseinen malli luo entisestään paineita opintojen suorittamiseen ja rankaisee opiskelijaa mikäli hänen valmistumisensa viivästyy tavoiteajasta vähääkään. Hyvänä muutoksena esityksessä on kuitenkin se, että opintolainan valtiontakaus huomioitaisiin opintolainahyvityksessä täysimääräisesti.

Koska opintotuen asumislisä ohjaa opiskelijoita suorittamaan opintojaan myös kesäajalla, jotta he voivat nostaa opintotukea ja saada asumisen tuen myös kesän ajalle, näemme tärkeänä mainita sen, kuinka opiskelijan ottamaa lainaa olisi hyvä tarkastella koko 12 kuukauden ajalta 9 kuukauden sijaan kyseisissä tilanteissa joissa opiskelija on nostanut lainaa myös kesän ajalta.

Opiskelijakunta ROTKO ei pidä hyvänä esitystä opintolainahyvityksen myöntämisestä vasta 8000 euron jälkeisestä lainan osuudesta nykyisen 2500 euron sijaan. Esitys vaikuttaa siltä, että kyseinen muutos kannustaa opiskelijoita ottamaan suurempia lainamääriä paremman opintolainahyvityksen vuoksi. Emme näe tarkoituksenmukaisena sitä, että opiskelijoille pienemmällä lainamäärällä ei tarjota mahdollisuutta opintolainahyvityksestä hyötymiseen. Näin ollen opintolainahyvitys ei välttämättä kannusta pientä opintolainamäärää ottanutta opiskelijaa suoriutumaan opinnoistaan tavoite- tai edes määrääjassa.

Esitys siitä, että opintolainahyvitykseen oikeuttavaa opiskeluaikaa olisi mahdollista pidentää myös niiden opiskelijoiden kohdalla, keiden opintojen suorittaminen on keskeytynyt sairauden vuoksi, mutta ketkä eivät ole saaneet sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivärahaa, täyden työkyvyttömyyden perusteella maksettavaa eläkettä tai korvausta tai työkyvyttömyyseläkettä, vaan jatkossa lääkärintodistuksella voisi osoittaa sen, että sairaus on vaikuttanut opintojen etenemiseen, on äärimmäisen tärkeä ja kiitettävä. Opintojensa aikana sairastuva opiskelija ei välttämättä ole tietoinen siitä, että hänellä voisi olla oikeus opintotuelle vaihtoehtoiseen etuun, eikä näin ollen osaa hakea sitä. Myös siksi lääkärintodistuksella hyvitykseen oikeuttavan opiskeluaajan pidentäminen on erityisen hyvä uudistus.

Esitys siitä, kuinka jatkossa opiskelupaikan saaneen henkilön ilmoittautuessa poissaolevaksi ammattikorkeakoululain 29 §:n 3 momentin nojalla ensimmäisen lukuvuoden aikana, alettaisiin tutkinnon suorittamiseen käytettävä aika laskemaan vasta sen lukukauden alusta, milloin hän on ollut läsnäolevana ensimmäistä kertaa, on erittäin tärkeä. Muutos vahvistaa opiskelijoiden yhdenvertaisuutta ja lisää opintoihin hakeutumisen kannustavuutta myös silloin, kun henkilö on tietoinen joutuvansa olemaan poissaolevana kyseisen ammattikorkeakoululain kohdan mukaisista syistä johtuen.

11. Takausvastuulain ja sen perintä

Ei lausuttavaa.

12. Muut liitelait

Ei lausuttavaa.

13. Esityksen vaikutusarviot

Opiskelijakunta ROTKO näkee esitysluonnosten vaikutusarviointien olevan puutteellisia. Vaikutusarviointeja tarkastellessa olisi keskeistä kiinnittää huomiota arvioimaan opiskelijoiden taloudellista asemaa muun muassa elinkustannusten pitkän aikavälin kehityksen, asumisen todellisten kustannusten sekä ostovoiman kehittymisen näkökulmista. Myös siihen, millaisia vaikutuksia lisääntyvillä opintolainamäärillä voi olla opiskelijoiden tulevaisuuteen, tulee kiinnittää erityistä huomiota. Koemme myös, että vaikutusarvioita tulisi tarkastella myös vuotta 2030 pidemmälle ajalle.

14. Muita huomioita

Opiskelijakunta ROTKO kokee, ettei nyt esitetty uudistus ole hallitusohjelman tavoitteen mukainen opintotuen kokonaisuudistus. Valmistelun osalta erityisen harmillista on se, ettei opintotukea ole uudistettu kerralla kokonaisuutena. Merkittävimminä pidettävät opintotukijärjestelmän muutokset, kuten opintolainan valtioneuvoston korotukset ja opiskelijoiden siirto yleiseltä asumistuella opintotuen asumislisän piiriin, tehtiin kokonaisuudistuksen valmistelusta irrallisina muutoksina. Tämän myötä opintotuen uudistaminen ei ole ollut johdonmukainen kokonaisuus, eikä muutosten vaikutuksia ole voitu arvioida eikä vaihtoehtoisia opintotukimalleja tarkastella kokonaisuutena.

Opiskelijakunta ROTKO haluaa kuitenkin kiittää niistä esityksen muutoksista, mitkä ovat aidosti parantamassa opiskelijoiden asemaa ja tilannetta yhteiskunnassa.

Sova Aili
Lapin ammattikorkeakoulun opiskelijakunta